

مرز نفتی فلات قاره مدیترانه شرقی

هدی بناهی نژاد

داخلی و انجام تعهدات صادراتی خویش است. از این رو، امید خود را به کشف منابع عظیم گاز در آب‌های عمیق معطوف ساخته است.

- نقش قدرت‌های اشغالگر در منطقه موجب پیچیده شدن فعالیت‌های اکتشاف و توسعه نفت شده است. اسرائیل اصرار دارد که گاز تولیدی در آب‌های فلسطین باید ابتدا به اسرائیل و سپس به غزه منتقل شود که این درخواست با مخالفت شرکت اپراتور این پروژه یعنی BG انگلستان روبه‌رو شده و در نتیجه توسعه میدان دریائی غزه متوقف شده است. در این بین، ترکیه که شمال قبرس را اشغال کرده، از اثرگذاری بالای خود برای به تعویق انداختن تعیین مرزهای منطقه انحصاری اقتصادی (EEZ)^(۱) بین قبرس و سوریه و همچنین ادعای مالکیت آب‌های ساحلی قبرس بهره برده است. بنابراین کشف منابع هیدروکربنی در منطقه تنها به وخیم‌تر شدن تنش‌های فعلی می‌انجامد.

- انتظار می‌رود که این اکتشافات موجب شود که در نیروگاه‌های

مدیترانه شرقی با پیش‌بینی‌هایی راجع به کشف نفت و چشم‌اندازهایی که ممکن است بخش فقیر خاورمیانه از نظر منابع انرژی را تبدیل به یک منطقه جدید تولیدکننده انرژی کند، جنب و جوش پیدا کرده است. با این وجود، علی‌رغم گزارشاتی مبنی بر فعالیت‌های عظیم اکتشافی در طی ۲ سال گذشته، هنوز هم اکتشافات بیشتری باید انجام شود و مرزهای آبی نیز پیش از تعیین حجم ذخایر هیدروکربوری کشورها باید قطعی شوند. علی‌رغم این محدودیت‌ها انتظارات میان مدت و بلندمدت از این منطقه بالا می‌باشد. سه ویژگی مشخصه مرزهای آبی مدیترانه شرقی به شرح ذیل است:

- منابع گازی قابل توجهی در حوزه دلتای نیل و شمال اسکندریه اکتشاف شده است اما علی‌رغم این اکتشافات و چند اکتشاف دیگر، مصر هنوز نیازمند عرضه گاز بیشتر برای پاسخگویی به تقاضای

افزایش و تعهدات صادراتی خود را پاسخ دهد. میدین Scarab و زعفران که به کنسرسیوم بورولوس گاز (BG^(۱)) (Burullus Gas) (اپراتور ۲۵ درصد، ادیسون ۵۰ درصد و EGPC ۲۵ درصد) واگذار شده است. اولین توسعه در آب‌های عمیق مدیترانه شرقی به حساب می‌آید. این منطقه در حدود ۹۰ کیلومتری خط ساحلی دلتای نیل در آب‌هایی به عمق ۲۵۰ تا ۸۵۰ متر قرار دارد. توافق‌نامه انحصاری این منطقه در سال ۱۹۹۵ امضا شد و اولین چاه به نام Scarab-۱ در اواسط ۱۹۹۸ برای دستیابی به روزانه حداقل ۳۰ میلیون فوت مکعب حفر شد.

فلسطین

اکتشافات مصر، منجر به تشویق اکتشاف توسط سایر کشورها در شمال این کشور و در نزدیکی منطقه مدیترانه شرقی گردیده است. گروه BG انگلیس که یکی از بازیگران اصلی در فلات قاره مصر است، از این ایده بهره برده و در نوامبر ۱۹۹۹ یک مجوز اکتشاف و توسعه ۲۵ ساله را از حکومت خودگردان فلسطین دریافت کرده است که کل منطقه دریائی فلسطین را شامل می‌شود. این شرکت در سال ۲۰۰۰ توانست ۲ چاه را به نام‌های غزه دریائی ۱ و غزه دریائی ۲ با موفقیت حفر کند. به گفته BG، میدان دریائی که در ۲۵ تا ۳۰ کیلومتری غزه جای دارد، دارای ذخایر تخمینی ۱/۴ تریلیون فوت مکعب است. در سال ۲۰۰۲، تشکیلات خودگردان فلسطین یک برنامه چهارساله توسعه را برای فعال کردن میدان تصویب کرد. شرکت CCC^(۳) مستقر در آتن و صندوق سرمایه‌گذاری حکومت خودگردان فلسطینی به عنوان شریک BG در توسعه میدان و ساخت

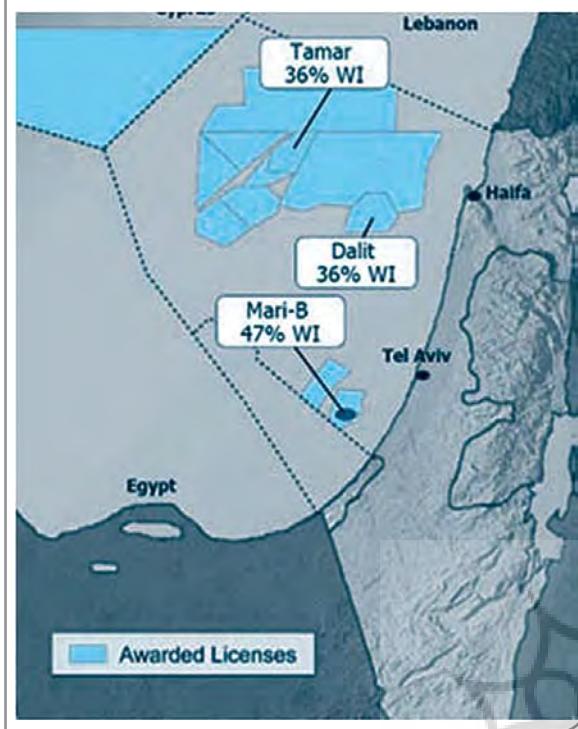
تولید برق و گاز جایگزین زغال‌سنگ و سوخت‌های مایع شود. به این ترتیب، گاز طبیعی در وهله اول جایگزین منابع انرژی‌ای می‌شود که پیش از این وارد می‌شده‌اند.

مصر

مصر اکتشاف گاز را در مدیترانه شرقی در طی دو دهه گذشته و در چارچوب قواعد دهه ۸۰ که بر اساس آن اکتشاف نفت و گاز با یکدیگر یکسان تلقی می‌شوند و در نتیجه سود جذابی را برای شرکت‌های بین‌المللی نفتی فراهم می‌کنند، آغاز کرده است. ذخایر اثبات شده گاز این کشور در طی دهه گذشته در نتیجه اکتشافات انجام شده در مدیترانه شرقی، دو برابر و از ۳۶/۴ تریلیون فوت مکعب در سال‌های ۱۹۹۸-۱۹۹۹ به حدود ۷۷/۲ تریلیون فوت مکعب در سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۹ افزایش یافته است. طی ده سال گذشته تولید گاز طبیعی در این کشور سه برابر شده است. در واقع، گاز طبیعی به منبع اصلی انرژی اولیه این کشور تبدیل شده و تا ۵۵ درصد از مصرف انرژی را به خود اختصاص داده است و پس از آن نیز نفت خام (۴۱ درصد)، انرژی برق آبی (۲ درصد) و زغال‌سنگ و انرژی‌های تجدیدپذیر (هر کدام ۱ درصد) از سبد مصرف انرژی این کشور را به خود اختصاص داده‌اند. شرکت هلدینگ گاز طبیعی مصر تا سال ۲۰۰۹-۲۰۰۸، دو توافق‌نامه اکتشاف و تولید را با شرکت‌های عمده بین‌المللی در اسکندریه و فلات قاره دلتای نیل به امضا رسانیده بود. تولید نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی مصر از دریای مدیترانه، ۱۳ درصد از تولید ناخالص هیدروکربنی را در سال ۲۰۰۹-۲۰۰۸ به خود اختصاص می‌داد و تولید گاز طبیعی مصر از مدیترانه در سال ۲۰۰۹-۲۰۰۸، به طور متوسط ۷۶/۸ درصد از کل تولید گاز این کشور را که به ۴۶ میلیون تن در این سال رسیده بود تشکیل می‌داد. مصرف داخلی گاز در سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۹ حدود ۱۳۲ درصد بیشتر از سال ۲۰۰۰-۱۹۹۹ بود که از این میزان مصرف، بخش الکتریسیته ۵۶ درصد را به خود اختصاص داده است. مصر دارای یک شبکه خط لوله صادرات گاز به اروپای جنوبی و کشورهای خاورمیانه (شامل یک خط لوله صادرات گاز به اسرائیل جهت عرضه سالانه ۱/۷ میلیارد متر مکعب در طی یک دوره ۱۵ ساله) و همچنین توانائی صادرات LNG به اروپا می‌باشد. سیاست دولت مصر عبارت است از تخصیص یک سوم از ذخایر گاز طبیعی اثبات شده به بازار داخلی، یک سوم به نسل‌های آتی و صادرات یک سوم باقی‌مانده. به علت افزایش تقاضای داخلی گاز و افزایش مخالفت با قراردادهای صادرات LNG و گاز (مخصوصاً به اسرائیل) وزیر نفت مصر آقای سامح فهمی در اواسط سال ۲۰۰۸ اعلام کرد که هیچ قرارداد صادراتی جدید گازی تا سال ۲۰۱۰ امضا نخواهد شد. از آن زمان تاکنون نیز هیچ توافق‌نامه صادراتی جدیدی امضا نشده است. مصر، نیازمند اکتشاف ذخایر گازی بیشتر به ویژه در آب‌های عمیق است تا بتواند تقاضای داخلی در حال

شکل (۲): میادین اسرائیل در آبهای شمالی و جنوبی

میدان در سال ۱۹۹۸ در آبهای جنوبی مجاور آبهای فلسطین کشف شده و توسط کنسرسیومی به رهبری نوبل انرژی (با سهام ۴۷ درصدی) بهره‌برداری می‌شود. تولید از این میدان در سال ۲۰۰۴ با متوسط روزانه ۱۳۸ میلیون فوت مکعب گاز آغاز شد. میدان گازی "تمار" با ذخایر تخمینی ۸/۴ تریلیون فوت مکعب گاز طبیعی، در ژانویه ۲۰۰۹ در آبهای شمال اسرائیل کشف شد. چاه تمار ۱ تا عمق ۱۶۷۷ متری حفر شده و قرار است تا عمق ۴۸۹۹ متری تحت مجوز ماتان^(۵) در حدود ۹۰ کیلومتری از ساحل هیفا حفر شود. این اکتشاف توسط کنسرسیومی متشکل از نوبل انرژی (۳۶ درصد)، شرکت حفاری دلک (۱۵/۶۲۵ درصد)، شرکت اکتشاف نفت اونر (۱۵/۶۲۵ درصد) ایسرامکونگو (۲۸/۷۵ درصد) و شرکت اکتشاف گاز دُر (۴ درصد) انجام شده است. توسعه تمار حفر ۵ چاه فلات قاره هر یک با ظرفیت روزانه ۲۰۰ تا ۲۵۰ میلیون فوت مکعب را شامل می‌شود. دولت اسرائیل برنامه توسعه میدان را در آگوست سال ۲۰۱۰ تصویب کرد و قرار است تولید در اواخر سال ۲۰۱۲ و اوایل سال ۲۰۱۳ آغاز شود. به نظر می‌رسد فشار در میدان بسیار بالا باشد که در نتیجه هزینه توسعه که حدود ۲/۸ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود افزایش می‌یابد. نوبل در نظر دارد که گاز را از طریق دو خط لوله ۱۶ اینچی به سکویی که قرار است در نزدیکی ساختار Mari-B ساخته شود منتقل کند. به این ترتیب گاز طبق برنامه قبلی به ساحل شمالی انتقال نمی‌یابد و در عوض گاز به جنوب منتقل می‌شود. نوبل در ۲۸ دسامبر ۲۰۰۹ اعلام کرد که کنسرسیوم مذکور تفاهم‌نامه‌ای را با شرکت دولتی

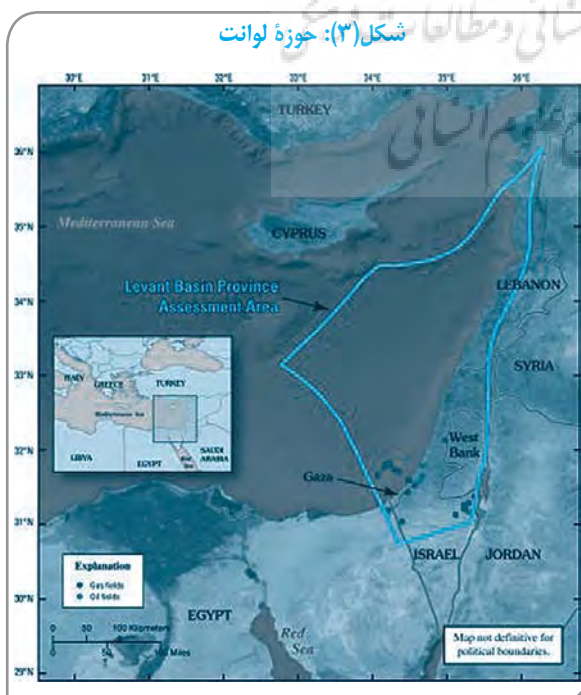
خط لوله انتقال گاز به غزه با سهام ۶۰ درصد BG، ۳۰ درصد CCC و ۱۰ درصد صندوق فلسطین ملحق شده‌اند. با این وجود، مقامات اسرائیلی اجازه تولید از میدان را منوط به صادرات گاز از طریق خط لوله به اشکلون و سپس غزه کرده‌اند. مرگ یاسر عرفات، پیروزی حماس در انتخابات غزه و ناکامی حکومت خودگردان فلسطینی در دست دادن کنترل غزه همگی به اینجا انجامید که اسرائیل تصمیم گرفت توسعه ذخایر فلات قاره غزه را متوقف کند. اسرائیل در واقع به دنبال دستیابی به کنترل جریان گاز است تا به این ترتیب بتواند گاز غزه را هر زمان که خواست قطع و وصل کند و کنترل درآمد تولید گاز را نیز در دست داشته باشد. در نتیجه BG مذاکره با دولت اسرائیل را متوقف ساخته است.

اسرائیل

در نیمه دوم قرن بیستم، بخش نفت اسرائیل تحت کنترل شرکت‌های داخلی مستقل با تجربه اندک در صنعت نفت قرار داشت. به این ترتیب فعالیت‌های انجام شده توسط شرکت‌های اسرائیلی به هیچ اکتشاف تجاری عمده‌ای نینجامید. اسرائیل نفت خام را از بازار بین‌المللی خریداری و زغال سنگ را نیز برای نیروگاه‌های برق وارد می‌ساخت و در عین حال برای واردات گاز (به عنوان سوختی پاک‌تر) از خاورمیانه و منطقه خزر نیز برنامه‌ریزی می‌کرد. با این وجود، به علل امنیتی، اسرائیل هیچ تمایلی به وابسته شدن به مقادیر چشم‌گیر گاز تولیدی کشورهای عربی نداشت. ورود شرکت‌های بین‌المللی نفتی فرصت‌های هیدروکربنی اسرائیل را در سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ به معنای واقعی بهبود بخشید. میادین اصلی اسرائیل و چشم‌انداز تولید هیدروکربنی اسرائیل نیز همگی در فلات قاره مدیترانه قرار دارند که عمدتاً تحت اپراتوری شرکت نوبل انرژی مستقر در هوستون هستند که با شرکت‌های داخلی نیز مشارکت دارند. نوبل انرژی از سال ۱۹۹۸ در فلات قاره اسرائیل فعال بوده و تخمین زده می‌شود که اکتشافاتی که تاکنون توسط این شرکت انجام شده با نرخ تقاضای گاز پیش‌بینی شده برای سال ۲۰۱۲، می‌تواند تا ۲۵ سال گاز مورد نیاز اسرائیل را تأمین کند.

سایر شرکت‌های عمده بین‌المللی فعال در اسرائیل عبارتند از شرکت BG بریتانیا و شرکت مهندسی نفت بونتم^(۶) کانادا. میادین اصلی که تاکنون در اسرائیل کشف شده‌اند به ترتیب زیرند - در سال ۱۹۹۶، BG (۵۰ درصد) رهبری کنسرسیومی را به همراه ایسرامکو (۴۲ درصد) و شرکت حفاری دلک در آبهای جنوبی به عهده گرفت که توانست چاه Or-۱ را با موفقیت در عمق ۶۹۵ متری در نوامبر ۱۹۹۹ حفر کند. اکتشاف Or-۱ با وجود اینکه در حوزه‌ای محدود انجام شده بود، توجه‌ها را به اکتشافات ممکن در آبهای نزدیک و احتمال کشف گاز کافی برای پاسخگویی به نیازهای داخلی اسرائیل معطوف ساخت. میدان Mari-B اولین میدان گازی تجاری کشف شده در فلات قاره اسرائیل است. این

به صورت LNG شده است. بر طبق گزارش هفته نامه اقتصادی اسرائیلی به نام گلوب، یکی از سهام‌داران اصلی گروه دلک اعلام کرده که این اکتشاف اسرائیل را کاملاً از نظر انرژی مستقل می‌سازد. صادرات گاز به یونان همچنین توجه دولت اسرائیل را (به علت حمله ناکام به ناوگان کوچک ترکی که قصد داشت حصر غزه را بشکند) که به دنبال دوستان جدید در مدیترانه جنوبی می‌گردد را جلب کرده است. مقامات ارشد از دو کشور ملاقات‌هایی داشته‌اند و رسانه‌های اسرائیل حتی پیش از حفر یک چاه موفق به گمانه‌زنی راجع به احتمال صادرات گاز اسرائیل به یونان پرداخته‌اند. حفاری اکتشافی در لویاتان ۱ در اواخر اکتبر ۲۰۱۰ در عمق ۱۶۳۰ متری آب انجام شد و حدود ۵ ماه تا دستیابی به عمق ۵۶۰۰ متری که عمیق‌ترین چاهی است که تاکنون در اسرائیل حفاری شده زمان لازم است. در این بین، کنسرسیوم به دنبال شرکای دیگر برای سرشکن کردن هزینه بالای توسعه میدان نیز هست. میدان گازی دلیت^(۸)، در جنوب تمار با ذخایر تخمینی ۵۰۰ میلیارد متر مکعب، در ماه مارس ۲۰۰۹ توسط کنسرسیومی به رهبری نوبل انرژی کشف شد. تست‌های اولیه خبر از ظرفیت تولید روزانه ۲۰۰ میلیون فوت مکعب گاز از این میدان می‌دهند. در ژانویه سال ۲۰۱۰، شرکت مهندسی نفت بوتن^(۹) کانادا از اکتشاف ۲ میدان گازی دیگر در حدود ۳۰ تا ۶۰ مایلی از ساحل اسرائیل در شمال در نزدیکی میداین تمار و الیت خبر داد. این دو میدان متصل به هم به نام‌های Myra و سارا دارای ذخایر تخمینی حدود ۵/۷۱ تریلیون فوت مکعب گاز هستند. چشم‌انداز فروش گاز Myra، ۴/۲۴ تریلیون فوت مکعب و Sara ۱/۴۷ تریلیون فوت مکعب تخمین زده شده است. هنوز هیچ برنامه توسعه‌ای برای یک از این میداین اعلام نشده است.

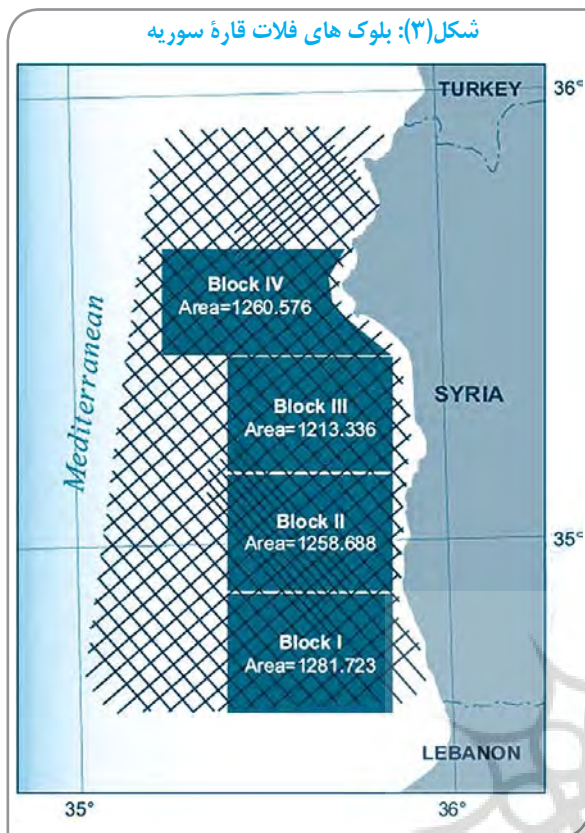

برق اسرائیل جهت فروش سالانه حداقل ۲/۷ میلیارد فوت مکعب گاز طبیعی از میدان تمار در طی پانزده سال به امضا رسانده است. فرمول قیمت‌گذاری این قرارداد اعلام نشده است. برنامه‌های اولیه برای عرضه گاز تمار به بازار داخلی توسط شورای منطقه‌ای Hof Hacarmel که بحث ریسک زیست‌محیطی را مطرح کرده بود و مورد چالش قرار گرفت و در ماه مارس سال ۲۰۱۰ این موضوع در دادگاه عالی اسرائیل مطرح گردید. با این وجود کنسرسیوم نوبل پیش از این توافق‌نامه‌ای را برای عرضه گاز به ۳ مشتری با حدود ۴ میلیارد متر مکعب گاز از این میدان به امضا رسانیده بود و نوبل ممکن بود در صورت تأخیر در عرضه و جریمه گردد. از این رو، در ۱۰ اوت ۲۰۱۰، وزیر زیربنایی اسرائیل، برنامه جدیدی را شامل ساخت یک خط لوله ارتباطی ۱۴۰ کیلومتری برای ارسال گاز تمار به سکوی Yam Thetis در آب‌های جنوبی را که پیش از این به "اشدود" متصل شده ارائه کرد تا به این ترتیب از تأخیر در عرضه گاز جلوگیری کند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که ساختار اصلی میدان تمار در حدود ۳۵ کیلومتری جنوب آب‌های لبنان قرار دارد در حالی که ۲ ساختار کوچک در دو طرف مرز آبی بین دو کشور قرار دارند. وزارت خارجه لبنان نامه‌ای را در ۱۴ جولای سال ۲۰۱۰ تحت عنوان نمودارها و فهرست نقاط تعیین‌کننده حدود جنوبی منطقه انحصاری اقتصادی لبنان و به بان‌کی‌مون دبیر کل سازمان ملل ارسال کرد. این نامه و اسناد همراه آن بیانگر مرزهای دریایی جنوب لبنان بودند. تعیین مرز یکجانبه توسط لبنان حتی علی‌رغم تأیید نشدن توسط اسرائیل به عنوان سند پیمان سازمان ملل شناخته می‌شود. در سال ۲۰۰۹، کنسرسیوم Yami Thetis (متشکل از نوبل انرژی، شرکت حفاری دلک و شرکت اکتشاف نفت اونر) یک توافق‌نامه ۵ ساله عرضه و خرید ۵ میلیارد متر مکعب گاز را با شرکت برق اسرائیل به امضا رساندند. این گروه گاز را از میدان Yami Thetis در حدود ساحل جنوبی مدیترانه اسرائیل تولید می‌کند. پس از انجام یک مطالعه لرنه‌نگاری ۳ بعدی در آب‌های شمال غربی اسرائیل در اواخر سال ۲۰۰۹، کنسرسیوم نوبل با گروه دلک، در ۳ ژوئن خبر از کشف یک ساختار گازی دیگر به نام لویاتان^(۱) با ذخایر تخمینی ۱۶ تریلیون فوت مکعب دادند. لویاتان در حدود ۱۳۵ کیلومتری شمال اسرائیل در آب‌هایی با عمق ۱۶۰۰ متر قرار دارد. نوبل دارنده ۴۰ درصد از سهام لویاتان است در حالی که شرکت اکتشاف نفت اونر و دلک هر یک ۲۲/۷ درصد از سهام و شرکت اکتشاف نفت ریشیو^(۷)، ۱۵ درصد از سهام این میدان را در دست دارند. لویاتان بزرگ‌ترین ساختار هیدروکربنی کشف شده در اسرائیل تا این تاریخ است و نوبل این میدان را پس از تمار در فهرست توسعه خود قرار داد است.

کشف لویاتان منجر به ایجاد چشم‌اندازی در اسرائیل در زمینه امکان صادرات مستقیم گاز به اروپا از طریق خط لوله به یونان یا

شکل (۳): بلوک های فلات قاره سوریه

سیاسی فعلی این کشور و برداشته شده است. قانون نفت و گاز این کشور در ۱۷ اوت ۲۰۱۰ تصویب شد. قدم‌هایی نیز برای تعیین مرزهای آبی لبنان مانند نامه ارسال شده به دبیرخانه عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۱۰ راجع به حدود منطقه انحصاری اقتصادی جنوب لبنان و تعیین حدود منطقه انحصاری اقتصادی در سال ۲۰۰۷ با قبرس برداشته شده است. در این بین، تماس‌هایی با قبرس و جهت نهایی کردن چارچوب توافق‌نامه توسعه خط میانی (۱۱) منابع نفتی انجام شده است. تماس‌هایی با سوریه نیز جهت تعیین مرز آبی بین دو کشور انجام گرفته است.

با این وجود، در آستانه عملی شدن قانون نفت و گاز، این کشور هنوز نیازمند تشکیل بخش مدیریت نفت از طریق ایجاد دپارتمان نفت در وزارت انرژی، تعیین یک سرپرست امور نفتی و فرماندار نفتی و نهایی سازی سیستم انتصاب در هیئت مدیره جدید نفتی است. سیستم انتصاب در لبنان به علت اینکه یک چنین انتساباتی معمولاً نیازمند راضی کردن گروه‌های مختلف و بخش‌های مختلف مذهبی است و چندین ماه زمان می‌گیرد. بحث‌هایی بر روی پیش‌نویس قوانین و احکام قرارداد نمونه نیز وجود دارد. موضوع اینست که آیا دولت و پارلمان می‌توانند احکام را در زمان مقتضی بازبینی و مصوب کنند تا به این ترتیب تا اواخر ۲۰۱۲ مجوز اکتشاف و تولید طبق برنامه به دست شرکت‌های عمده نفتی برسد یا خیر.

MEES دریافته است که شرکت‌های اکسون موبیل، شل، توتال و انی و همچنین قطرپترولیوم و شرکت‌های ایران تمایل خود را

در آوریل ۲۰۱۰، سرویس زمین‌شناسی آمریکا گزارشی را در مورد حوزه لوانت^(۱۰) منتشر کرد. بیشتر داده‌های این گزارش از تحقیقات انجام شده بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸ توسط دکتر میشل گاردوش، که یکی از محققان مؤسسه ژئوفیزیک اسرائیل است و دکتر Yehezkel Drackman که تا چند سال پیش رئیس هیئت نفت اسرائیل بود انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که برخی از دستاوردهای این گزارش همچنین منعکس‌کننده تحقیق انجام شده توسط متخصصان اتحاد جماهیر شوروی سابق برای سوریه نیز می‌باشند. بر طبق گزارش مذکور، مدیترانه شرقی تا ۱۲۲ تریلیون فوت مکعب ذخایر گازی کشف نشده و قابل بازیافت و ۱/۷ میلیارد بشکه ذخایر نفتی دارد و ارزیابی حوزه لوانت خبر از وجود احتمال یافتن ۱/۶۸۹ میلیون بشکه نفت و ۵۹ میلیارد متر مکعب گاز همراه و ۳۴۰۵ میلیارد متر مکعب گاز غیرهمراه می‌دهد. حوزه لوانت بخشی از حوزه آبی و خاکی فلسطین، اسرائیل، لبنان و سوریه و همچنین بخشی از فلات قاره قبرس را در برمی‌گیرد.

چالش‌های بخش بالادستی اسرائیل

با وجود آنکه اکتشافات گازی اسرائیل تاکنون چشم‌گیر بوده، تعداد بسیار کمی از شرکت‌های عمده نفتی در این فرآیند فعال شده‌اند. این واقعیت که بیشتر کشورهای عربی (بجز آنهایی که با اسرائیل پیمان صلح بسته‌اند) اسرائیل را بایکوت کرده‌اند به این معنی است که شرکت‌های عمده نفتی و شرکت‌های خدماتی بین‌المللی در صورت فعالیت در اسرائیل، با ریسک از دست دادن فرصت کار کردن در کشورهای عرب تولیدکننده نفت روبه‌رو می‌شوند. در اسرائیل، عکس‌العمل اولیه نسبت به اکتشافات هیدروکربنی اعلام شده، عبارت بود از تلاش شرکت‌های داخلی (که ارزش سهامشان در بورس تل‌آویو برایشان مهم است)، برای اغراق کردن راجع به حجم اکتشافات. سرخوشی اولیه ناشی از اکتشافات و گزاره‌هایی مانند اینکه اسرائیل از نظر انرژی مستقل شده است، منجر به ایجاد مشاجرات تجارتي با شرکت‌های عمده نفتی بر سر برنامه دولت برای اصلاح قانون مالیات شده است. طبق قانون فعلی، اسرائیل امکان ادعای بهره مالکانه ۱۲/۵ درصدی از ارزش گاز را دارد ولی در آوریل سال ۲۰۱۰، وزیر اقتصاد اسرائیل کمیته‌ای را برای بازبینی قانون مالیات نفت و گاز ۱۹۵۲ جهت تغییر این فرمول تعیین کرد. بحث‌های داخل اسرائیل عمدتاً بر بهره‌مالکانه ۲۶ درصدی می‌چرخد. نوبل انرژی اعلام کرده که هر بازبینی مالیاتی را مورد چالش قرار می‌دهد و در صورت لزوم اعتراض خود را به دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه می‌برد.

لبنان

توسعه بالادستی در لبنان هنوز در مراحل اولیه است ولی قدم‌های لازم برای توسعه بخش بالادستی علی‌رغم مشکلات

می‌آید. در این بین، قبرس در حال برداشتن قدم‌های لازم برای اقدام جهت اکتشاف است. دولت قبرس تعیین حدود منطقه انحصاری اقتصادی جنوبی مصر را در ماه مارس سال ۲۰۰۳ تصویب کرد و یک چارچوب توافق‌نامه را نیز برای توسعه خط میانی منابع هیدروکربنی با قاهره در سال ۲۰۰۶ به امضا رساند. قبرس همچنین یک توافق‌نامه را برای تعریف منطقه انحصاری اقتصادی با لبنان در سال ۲۰۰۷ به امضا رساند و در حال حاضر در حال مذاکره بر سر توافق‌نامه‌هایی مشابه با سوریه و اسرائیل است. دولت قبرس در سال ۲۰۰۷ قانون نفت را تصویب و منتشر ساخت. یک چارچوب قراردادی مشارکت در تولید شامل حداقل برنامه اکتشاف، هزینه بازیافت نفت و گاز و سهم سود گاز، پاداش امضا و تولید و ضمانت‌نامه عملکرد را نیز منتشر ساخت. قبرس همچنین یک ارزیابی استراتژیک زیست‌محیطی را نیز برای تعیین، توصیف و ارزیابی اثرات مهم بر روی محیط‌زیست در اثر فعالیت‌های اکتشاف و استخراج انجام داده است. در سال ۲۰۰۶، شرکت PGS نروژ، مطالعه لرزه‌نگاری دو بعدی را به درخواست چند مشتری در محدوده‌ای ۶۷۷۰ کیلومتری در منطقه‌ای حدود ۵۱ هزار کیلومتر مربع در منطقه ویژه اقتصادی قبرس انجام داد. این مطالعه توانست تصاویری با کیفیت بالا از ارتباط با چاه‌های کلیدی بلوک NEMED مصر را فراهم کند. اولین دوره اعطای مجوز فلات قاره در ۱۵ ژانویه ۲۰۰۷ برگزار شد و تا ۱۶ اوت همان سال ادامه داشت. این دور ۱۱ بلوک در مساحت ۴۶ هزار کیلومتر مربع را شامل می‌شد. کنسرسیومی به رهبری نوبل انرژی (باشهرت‌هایی از اسرائیل) توانست مجوز ۳ ساله اکتشاف بلوک ۱۲ را در ۸ اکتبر بدست آورد.

قبرس دارای مزیت بی‌نظیر داشتن امتدادی از ساختار حوزه نیل در جنوب خود و همچنین امتدادی از تمار در آب‌های شرقی خود است. با این وجود، قبرس با وضعیت نامساعد اشغال سرزمین‌های شمالی خود توسط ارتش ترکیه روبه‌رو است. آنکارا دستیابی به توافق بر سر منطقه ویژه اقتصادی بین سوریه و قبرس را به تأخیر انداخته و شرکت‌های عمده نفتی را از مشارکت در دور اول اعطای مجوز باز داشته و ادعاهایی را راجع به ۲۸۸ هزار کیلومتر مربع از آب‌های مدیترانه شرقی از طریق یک توافق‌نامه انرژی بین خودش و سرزمین‌های شمالی اشغال شده قبرس مطرح ساخته است. ♦

پی‌نوشت:

۱. Exclusive Economic Zone
۲. Burullus Gas
۳. Consolidated construction company
۴. Bontam
۵. Matan
۶. Leviathan
۷. Ratio
۸. Dalit
۹. Bontan
۱۰. Levant
۱۱. cross-median line

برای فعالیت در فلات قاره لبنان اعلام کرده‌اند. مانع دیگر جنگ درون دولت و پارلمان است که برنامه‌های عمومی جدید را فلج کرده و پروژه‌های بالادستی و نوظهور را به همراه سایر برنامه‌های اقتصادی فوری به حاشیه رانده است. این موضوع هنوز حل نشده که آیا ساختار شکسته جامعه لبنان امکان ایجاد یک بخش نفت با استانداردهای جهانی را می‌دهد یا اینکه آیا جامعه با یک چنین رویه‌ای همراه می‌شود یا خیر.

سوریه

سوریه شرکت‌های عمده نفتی را برای انجام اکتشاف در فلات قاره خود در اواسط سال ۲۰۰۷ از طریق باز کردن ۴ بلوک به مساحت بیش از ۵۰۰۰ کیلومتر مربع دعوت کرد. اولین جرقه‌های تمایل به مشارکت توسط شل، توتال، پتروکانادا و INA کرواسی زده شد ولی پاسخ سرد سوریه باعث شد که هیچ توافق‌نامه‌ای به امضا نرسد. MEES دریافته است که برنامه‌هایی برای آغاز یک دور اعطای جواز برای چهار بلوک در اوایل سال ۲۰۱۱ در حال تنظیم است. سوریه در حال حاضر روزانه حدود ۴۰۰ هزار بشکه نفت و سالانه ۵ تا ۶ میلیارد متر مکعب گاز از میدین خشکی تولید می‌کند. با این وجود، تقاضای داخلی سریعاً در حال رشد است و به این ترتیب آشکار می‌شود که فلات قاره منطقه‌ای است که به علت چشم‌انداز کشف منابع هیدروکربنی در آب‌های جنوبی شدیداً مورد توجه شرکت نفت سوریه قرار گرفته است.

قبرس

قبرس دور اول اعطای مجوز را در سال ۲۰۰۷ آغاز کرد و در نظر دارد دور دوم را نیز به زودی برگزار نماید. تنها یک بلوک به یک شرکت عمده نفتی در دور اول مناقصه اعطا شد که آن هم به کنسرسیومی به رهبری نوبل انرژی برای بلوک ۱۲ در نزدیکی آب‌های اسرائیل بود که امتداد ساختار تمار به حساب

شکل (۴): قبرس: بلوک‌های فلات قاره

